

A népi írók fellépése az észak-európai népfőiskolai tapasztalatok hazai alkalmazásáért

Olasz Lajos

Szegedi Tudományegyetem JGYPK, Szeged

olasz@jgypk.szte.hu

Az európai népfőiskolák egyik csoportja, az észak-európai típus alapelveinek kidolgozása Nikolaj Frederik Severin Grundtvig dán evangélikus lelkész nevéhez fűződött. Grundtvig *Az élet iskolája* című 1838-ban kiadott művében foglalta össze az állami oktatási rendszeren kívül működő, a keresztény szellemiségre, a nemzeti elkötelezettségre és a paraszti kultúra értékeire alapozó felnőttképzési programját. Az elméleti tudás bővítése helyett a hétköznapi gyakorlati problémái közötti eligazodást, a klasszikus műveltség elsajátítása helyett a dán népi kultúrára épülő szemléletformáló nevelést tekintette a népfőiskola elsődleges feladatának. Alkalmos eszköznek látta ezt a képzési formát a parasztság gondolkodásmódjának, értékrendjének, életvitelének modernizálására, az egészséges paraszti önazonosság tudat kialakítására. A Christen Kold közreműködésével kiépülő népfőiskolák jelentősége különösen a németektől 1864-ben elszenvedett háborús vereség után nőtt meg, komoly szerepük volt az ország gazdasági és társadalmi talpra állításában. A főként 18-25 éves fiatalok számára hirdetett 5-8 hónapos bentlakásos kurzusok a személyes és közösségi kompetenciák fejlesztéséhez alkalmas nevelési keretet biztosítottak (Benedek, 2014:12-13; Hodossi, 2007:163-164).

A dániai népfőiskolák sikere nyomán a 19. század második felében hasonló intézmények jöttek létre más észak-európai államokban is. Az oktatási program a helyi viszonyoknak, igényeknek megfelelően országonként módosult. Finnországban a bentlakásos népfőiskolai képzés mellett gyakran rendeztek esti, bejáró tanfolyamokat is. A kurzusok hossza néhány héttől 6-8 hónapig terjedt. A finn népfőiskolák a dán típusnál nagyobb hangsúlyt helyeztek az általános és szakmai műveltség emelésére, de a képzés lényegét ezeknél sem a szakismeret adta, hanem a látókör bővítése, a szemléletformálás, egy öntudatos paraszt-polgári attitűd kialakítása. A foglalkozások fókuszában a keresztény szellemiség, a nemzeti elkötelezettség, a népi műveltség és az állampolgári tájékozottság kérdései álltak (Mády, 1942:17-19).

A 19. század végére a népfőiskolák Európa nagy részén megjelentek. A grundtvigi alapelvek mindenütt hatást gyakoroltak, de a francia vagy a német képzések az észak-európai intézményekhez képest jelentős eltéréseket is mutattak. A német népfőiskola nem elsősorban szemléletformáló, készségfejlesztő közösség volt, hanem inkább egy jól

hasznosítható tudást kínáló, lokális elitszerepre felkészítő intézmény. Németországban is alakultak dániai típusú népfőiskolák, főleg az északi tartományokban, a 20. század első felére azonban a legtöbb helyen már a hazai gyökerű, ismeretközlő forma dominált. A leggyakoribb képzési formát a 6–8 hetes tanfolyamok jelentették. Az állam 1927-ben Népfőiskolai Központot állított fel, a felnőttoktatás szabályozására, a megfelelő színvonal és a szükséges szakmai háttér biztosítására. Ezt követően már csak ott működhetett népfőiskola, ahol a program megfelelt bizonyos központi előírásoknak, és kellően képzett vezető és oktatógárda állt rendelkezésre (Kovalcsik, 1986:178; Mády, 1942:31-32).

Már a 18. század végén, a 19. század elején Magyarországon is több próbálkozás történt valamilyen népfőiskola jellegű oktatási program bevezetésére (Tessedik Sámuel, Festetich György, Wesselényi Miklós). Az egyedi kezdeményezéseken túl azonban a parasztság felnőttképzésének kérdése a 20. század elejéig megoldatlan maradt. A századforduló időszakában fokozott érdeklődés fordult a külföldön már elterjedt népfőiskolai forma felé. 1892 és 1920 között mintegy 20 cikk jelent meg a sajtóban különböző szakemberek tollából a külföldi tapasztalatok meghonosítása érdekében (Sári, 2004:358-361, 365-367).

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1913-ban népfőiskolák létesítését javasolta a gazdatársadalomnak. Czettler Jenő elnök mind a személyiség- és képességfejlesztő észak-európai, mind pedig az inkább ismeretközlő német modellt követendő példaként említette. Czettler javaslatára az egyesület kidolgozott egy részletes népfőiskola koncepciót. Ezzel párhuzamosan a Debreceni Református Kollégiumban is készült egy népfőiskolai tervezet. A módosabb paraszti réteg képviselőit ellátó Magyar Gazdaszövetség szintén fontosnak tartotta a termelők szemléletének korszerűsítését, általános és szakmai ismereteinek bővítését, közéleti és üzleti tájékozottságának emelését. Ezért az Országos Szabadoktatási Tanáccsal közösen az iskolarendszeren kívül működő ún. „gazdagimnáziumok” létrehozását sürgette. A katolikus püspöki kar és a tanügyi tanács a valláserkölcsi nevelés és személyiségfejlesztés kiterjesztése érdekében szintén fellépett a népfőiskolák létesítése érdekében. Ezen törekvések nyomán több helyen is (Bajaszentiván, Nagykőrös, Nagytétény) népfőiskolai képzés indult, az I. világháború miatt azonban ezeket nem sikerült tartósan fenntartani (Borbáth, 1989:13; Hodossi, 2007:164).

A világháborús vereség, az azt követő forradalmi események, majd a trianoni békeszerződés okozta gazdasági és társadalmi trauma hatására a társadalom morális alapjainak megszilárdítását célzó, a keresztény szellemiség és a nemzeti öntudat megerősítését, de egyben a szakmai ismeretek bővítését is szolgáló törekvések a korábbinál nagyobb hangsúlyt kaptak. Ismét napirendre került a 6 osztályos elemi iskola után a közoktatásból kilépő széles néprétegek, főként a parasztfiatalok további képzésének kérdése. Haller István vallás- és közoktatásügyi miniszter 1920-ban a legsürgősebb feladatok közé sorolta a népfőiskolák felállítását, egyben elrendelte a vármegyei szabadoktatási bizottságok megszervezését és népművelési titkárok alkalmazását. A felnőttoktatást

1922-ben átszervezték. A falusi lakosság műveltségének emelését az új kultuszminiszter Klebelsberg Kuno is nagy jelentőségűnek tartotta, és több intézkedést is tett a vidéki települések kulturális lehetőségeinek bővítésére (Kerekes, 1990:6-7).

Az észak-európai népfőiskolai modell Magyarországon is ismert volt, de a hazai gyakorlatban a vallásos és erkölcsnevelő, állampolgári készségeket fejlesztő célok mellett kezdettől nagy hangsúlyt kapott a gazdasági ismeretek korszerűsítésének és egy tájékozottabb falusi vezetőréteg felkészítésének szempontja. Ez a megközelítés az eredeti grundtvigi elképzelésekhez képest jobban emlékeztetett a népfőiskola németországi típusára. Ugyanakkor kialakultak sajátos magyar képzési formák is, melyek bizonyos értelemben helyettesítették a külföldön elterjedő népfőiskolát. A döntően fiatal felnőtteket megszólító, bentlakásos, elsősorban szemléletformáló (dán, finn) vagy közismereteket bővítő és vezetői feladatokra felkészítő (német) példákhoz képest a magyar parasztság számára elsősorban a korhatártól független, bejáró, esti kurzusok álltak rendelkezésre. Ezekben, köztük a 3 hónapos téli tanfolyamokon a szakismeretek nagy teret kaptak, a szemléletformálás, a készségfejlesztés legfeljebb a foglalkozások harmadát töltötte ki (Fekete, 1921:6-7; Szórá, 2014:48).

Az 1920-as évek első felében sorra alakultak a népfőiskolák (1920 Szeged, 1921 Esztergom, 1922 Kecskemét, Mezőkövesd, Nagykőrös, Jászberény, 1924 Pécs). A kezdeti kísérletek általában a helyi tanárok, igazgatók, lelkészek vállalkozó szellemét dicsérték. A folyamatba fokozatosan különböző egyházi és gazdasági szervezetek (pl. „Falu” Országos Földműves Szövetség) is a bekapcsolódtak. 1926-ban 20 helyen folyt népfőiskolai jellegű képzés és 171 alapfokú felnőttképző tanfolyamot indítottak. A külföldi mintákra emlékeztető, bentlakásos, tartósabban fennmaradó intézmény azonban csak néhány helyen jött létre (Ménfőcsanak, Szanda). A ménfőcsanaki népfőiskola 3 hónapos 300 órás képzést nyújtott, melyen belül a mezőgazdasági szakismeretek az anyag egyharmadát töltötték ki. A szandai 3–4 hónapos kurzus sokat merített az észak-európai tapasztalatokból. A foglalkozások 30%-át tette ki a szakmai ismeretek oktatása, a többi időben az általános tájékozottság bővítésére, a nemzeti és állampolgári nevelésre fókuszáltak. A VKM 1927-ben nagyszabású programot dolgozott ki az iskolán kívüli nevelés további fejlesztésére, de a kirobbanó válság megakadályozta ennek megvalósítását (Kovács, 1991:43–45).

A népfőiskolák kérdése az 1930-as évek közepén került ismét napirendre. Ekkor a népi írók és a kibontakozó falukutató mozgalom közreműködői hívták fel a figyelmet az agrárnépesség műveltségét emelő, tájékozottságát szélesítő felnőttoktatás jelentőségére. A népfőiskolai képzés hazai elterjesztésében nagy jelentősége volt a Sárospataki Kollégium 1935-ben indított falugondozó programjának. A Szabó Zoltán és Ujszászy Kálmán által kezdeményezett képzés a grundtvigi alapelvekre épült, de a német tapasztalatokat is felhasználta. Előbb 9-15 napos, majd később 1,5–3 hónapos bentlakásos tanfolyamokat szerveztek, főként 16 és 24 év közötti falusi fiatalok számára, ahol elsősorban szemléletformáló

és a gyakorlati eligazodást segítő, a nemzeti elkötelezettséget erősítő, a népi kultúra és gondolkodásmód értékeit tudatosító foglalkozásokat tartottak. A kezdeményezést a népi írók is támogatták. Móricz Zsigmond, Féja Géza, Veres Péter, Kodolányi János vagy Sinka István előadóként is bekapcsolódott a sárospataki képzésbe. Ezzel párhuzamosan, 1935 őszén indult el Szegeden, Kerkai Jenő jezsuita páter szervezésében a KALOT népfőiskolai mozgalma is (Papp, 2008:67-68; Borbáth, 1989:17).

Az 1930-as évek végén újabb lendületet kapott a népfőiskolák kiépítése. Nagytarcsán, 1938-tól 5 hónapos bentlakásos tanfolyam indult. Az előző évben Magyarországon járó finn evangélikus lelkészek hazatérve gyűjtést szerveztek, és anyagilag támogatták az intézmény létrehozását. A program során elsősorban az igényt kívánták felkelteni a hallgatókban a korszerű gazdálkodás és a modern életmód iránt, hogy a végzés után, a falujukba visszatérve ebben a szellemben keressék az új utakat és segítsék az egész közösség előbbre jutását. A programban előadóként szerepet vállalt Kovács Imre és Kodolányi János. A pilisi népfőiskola 1939-től bejáró hallgatóknak hirdetett esti képzést. Három éven keresztül, a téli hónapokban heti 2-3 alkalommal folytak a foglalkozások. Az előadások során a gazdasági szakismeret 66%-ot, a vallási, nemzeti és állampolgári nevelés 30%-t tett ki. Ez a program tartalmát és formáját tekintve nem az észak-európai mintára, hanem inkább a hazai hagyományokra épített. Tatán 1940-ben 2 hetes turnusokban bentlakásos népfőiskolai tanfolyamot létesítettek. Az intézmény felállítását a Magyar Közigazgatás-tudományi Intézet kezdeményezte. A szervezők finnországi példák alapján tervezték meg a munkát. A képzés fő célja a nemzeti elkötelezettség és a paraszti öntudat erősítése, illetve az általános műveltség, tájékozottság emelése volt. Vendégelőadóként Veres Péter, Erdei Ferenc, Darvas József és Kodolányi János is közreműködött (Szemző, 1940:77; Benda, 1940:285-288).

A népi írók, a népi mozgalom résztvevői a parasztság gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyainak javításában nagy szerepet szántak a népfőiskoláknak, melyeket az önismeret és a nemzeti önazonosság tudat, a testi és lelki egészség, az általános és közéleti műveltség, a nyitott, önfejlesztő, kooperatív gondolkodás megerősítését szolgáló műhelyeknek tekintettek. Sokan közülük az észak-európai népfőiskolai modell társadalomszervező, nemzetnevelő, a kultúra értékeit tudatosító törekvéseinek átvételét szorgalmazták, a sajátos hazai viszonyokra tekintettel az általános és szakmai ismeretek valamivel hangsúlyosabb oktatásával. A népi írók 1938 és 1944 között mintegy 160-170 cikket közöltek különböző lapokban, hogy felhívják a figyelmet ennek a képzési formának a fontosságára (Lakatos, 1980:7).

Móricz Zsigmond hangsúlyozta, hogy a parasztság helyzetének javítását csak a hivatalos oktatási rendszer modernizálása és demokratizálása hozhatja meg, addig azonban a népfőiskolát látta a parasztfjúság számára kínálkozó legjobb lehetőségnek. Az észak-európai példákhoz csatlakozva úgy vélte, hogy a népfőiskola legfőbb célja nem a gazdasági továbbképzés, hanem az, hogy segítsen „*jobb polgárt, jobb hazafit, jobb embert*” nevelni (Móricz, 1940:1-2).

Németh László, elismerte a főként szakmai ismereteket közvetítő tanfolyamok hasznosságát, de ezek mellett grundtvigi elvek szerint szerveződő, legalább 3 hónapos bentlakásos képzést nyújtó „parasztkollégiumok” létrehozását sürgette. Nézete szerint, az ilyen intézmények fő feladata nem a szakmai kérdések részletes tárgyalása, hanem a helyi közösséget, a gazdatársadalmat érintő problémák, lehetőségek, tennivalók megbeszélése, az önművelést, az önkifejezést, a közéleti részvételt segítő készségek fejlesztése, a nemzeti önazonosság erősítése és a népi kultúra értékeinek ápolása (Németh, 1992:1203).

Féja Géza az észak-európai államokban tapasztalt mezőgazdasági fellendülést jelentős mértékben a parasztság műveltségének és öntudatának növelését szolgáló népfőiskolák kiépítésének tulajdonította. Megállapította, hogy a gazdálkodó réteg önállóságát, gazdasági ismereti korszerűsítését, állampolgári tudatosságát, kulturális hagyományai megőrzését Magyarországon is csak hasonló intézmények létesítése biztosíthatja. Ez segíthet tájékozottabb és nyitottabb szellemű új falusi vezetőréteg kialakulásában is. Féja ezért megyénként legalább egy népfőiskola felállítását szorgalmazta (Féja, 1940:3-4).

Karácsony Sándor több írásában is Finnország példáját idézte. Emlékeztetett rá, hogy a finn történelem is tele volt a magyaréhoz hasonló társadalmi krízisekkel. A finn fejlődés, a parasztság sorsának javulása tehát nem szerencse vagy kedvező adottság, hanem átgondolt reformok következménye. Kiemelte, hogy Finnország gazdasági, társadalmi sikereinek alapja a népi kultúrában gyökerező erős nemzeti elkötelezettség és keresztény szellemiség, és emellett a megfelelő műveltség és gyakorlati tájékozottság. Mindebben nagy szerepet tulajdonított a népnevelésnek, a népfőiskolák tevékenységének (Karácsony, 2004:102-103).

Kodolányi János a finnországi utazásairól kiadott műveiben ugyancsak a finn példa követését szorgalmazta. Az északi állam gazdasági és kulturális eredményei némiképp idealizált bemutatása során ő is kiemelt jelentőséget tulajdonított a népfőiskoláknak. 1938 szeptemberében nyílt levéllel fordult a hivatalos látogatásra Finnországba készülő Teleki Pál miniszterelnökhöz, és felhívta a figyelmét a finn felnőttoktatás tapasztalatainak hazai hasznosítására. A képzésben a paraszti és az állampolgári felelősségérzet erősítését vagy a népi kultúra ápolását legalább olyan fontosnak ítélte, mint a szakmai ismeretek átadását (Kodolányi, 1944:179-180).

Boldizsár Iván Dánia példáját népszerűsítette. Kiemelte, hogy a közoktatásból kilépő parasztfiatalokat egy jól szervezett felnőttoktatási rendszer várja, a kisközgazdaságtól, a népfőiskoláig. Hangsúlyozta, hogy az infrastruktúra állami segítséggel történő kiépítése mellett rendkívül fontos a népfőiskolák önállóságát megalapozó társadalmi tehervállalás, a működési költségek önerőből történő előteremtése. Dánia gazdasági megerősödését és társadalmi stabilitását az író nézete szerint a földreform, a gazdaszövetkezetek és az autonóm állampolgári magatartásra és korszerű vállalkozói gondolkodásra nevelő népfőiskolák alapozták meg. Dániai látogatásáról szóló, *A gazdag parasztok országa*

címen kiadott könyvével sokakban bizonyos illúziót keltett, hogy mindez Magyarországon is gyorsan megvalósítható (Boldizsár, 1940:12-13; Papp, 2008:88-89).

Erdei Ferenc az észak-európai népfőiskolák hazai meghonosításával kapcsolatos túlzott várakozásokkal szemben óvatosságra intett. Felhívta a figyelmet, hogy a magyar társadalom jelentősen eltér az északi államoktól, az ott sikeresen működő megoldásoktól a hazai viszonyok között nem várható ugyanolyan eredmény. A fennálló társadalmi és gazdasági problémákat csak a köz- és felsőoktatás strukturális reformja oldhatja meg, amely megszünteti a parasztfiatalok továbbtanulását megnehezítő akadályokat. A népfőiskola inkább igényteremtő, hiánypótló feladatot láthat el, de az általános és szakmai tájékozottság bővítésével, a problémák feltárására, az önálló véleményformálásra, a kreatív megoldások alkalmazására való felkészítéssel így is fontos szerepet játszhat (Erdei, 1978, 202-206).

1940 januárjában Móricz Zsigmond nyilvános vitát indított a *Kelet Népe* hasábjain a népfőiskolák szerepéről, és tíz ismert személyiséget kért fel véleménye kifejtésére (Erdei Ferenc, Darvas József, Boldizsár Iván, Féja Géza, Illyés Gyula, Kerék Mihály, Kovács Imre, Németh László, Szabó Pál, Veres Péter). A kérdéssel más lapok is foglalkoztak, így a hozzászólók köre kibővült. A vitában résztvevők megalakították a Magyar Írók Első Népfőiskolai Közösségét. Móricz 1940 áprilisában megbeszélést folytatott Hóman Bálint kultuszminiszterrel, aki támogatást ígért, és kérte, hogy egy részletesebb anyagban is foglalják össze elképzeléseiket. Móricz felvázolta egy Budapesten felállításra kerülő népfőiskola tervezetét, Boldizsár Iván kidolgozta az új intézmény szervezési rendjét, Németh László pedig tantervet készített. A munkába Erdei Ferenc és Féja Géza is bekapcsolódott. A tervek szerint a képzés megyénként 1-1 fiatal beiskolázásával kezdődött volna. Németh László saját Törökvész utcai házát is felajánlotta egy „parasztakadémiai” tanfolyam számára, melyet évente november és február között szerveztek volna (Kovács, 1991:48-49).

A minisztérium is foglalkozott egy népfőiskolai törvénytervezet összeállításával. Egységes szabályozást kívánt bevezetni a sokféle felnőttképzési forma között. A kormányzat szempontjai több ponton eltértek az írók által képviselt törekvésektől. Bár a VKM korábban támogatást ígért Móricznak, a háborús viszonyokra hivatkozva érdemi lépésre nem került sor. Társadalmi testületként 1941. május 21-én megalakult az Országos Népfőiskolai Tanács (Szabó Zoltán elnök, Kerkai Jenő alelnök). Ennek állásfoglalása szerint csak a minimum 2 és fél hónapos, bentlakásos képzést nyújtó állandó intézményt lehet népfőiskolának tekinteni. Az egyedi szervezésben tartott rövidebb tanfolyamokra is szükség van, de ezek más képzési körhöz tartoznak. 1943-1944-ben 195 különböző népfőiskolai kurzus zajlott az országban. Ezek 21%-a volt 3 hónapnál hosszabb, 22%-a 5-8 hétig, 48%-a 2-4 hétig tartott. A résztvevők életkora szerint, a hallgatók 69%-a 24 év alatti, 19% 25 és 40 év közötti volt, 12% pedig 40 év feletti volt. A képzések 37%-át protestáns, 15%-át katolikus szervezetek, 22%-át a helyi hatóságok,

13%-át különböző gazdasági, 10%-át pedig kulturális egyesületek szervezték (Romsics, 1984:18-19; Boros, 1944:36-42).

A II. világháborút követően kiépülő szabadművelődési rendszer a népfőiskolát fontos felnőttképzési formaként kezelte. Országosan összesen 63 helyen folyt ilyen képzés. A VKM 1946-ban egységes jogi és pedagógiai keretet teremtve szabályozta az ún. szabadiskolák működését. A népfőiskola a felsőfokú szabadiskolák közé tartozott, melyet az előírások teljesítése esetén bármilyen szervezet létesíthetett. A baloldal hatalomra kerülésével azonban a kultúrpolitika gyökeresen megváltozott, a népi és nemzeti elkötelezettségre, önálló gondolkodásra és vállalkozó szellemre nevelő autonóm intézményeket sorra felszámolták (Szathmáry, 1947:32-33).

A népi írók a parasztság gazdasági és társadalmi viszonyai javításának lehetőségét keresve fordultak az észak-európai népfőiskolai tapasztalatok felé. Úgy látták a dán, a finn felnőttképzésnek nagy szerepe volt az agrártársadalom kulturális színvonalának emelésében, korszerűbb gondolkodásának kialakításában, lokális és nemzeti elkötelezettsége megerősítésében, a népi hagyományok megőrzésében és a civil készségek fejlesztése terén. Ezért szorgalmazták kezdeményezéseikkel, írásaikkal az észak-európai mintákat követő népfőiskolai hálózat kiépítését.

Irodalomjegyzék

- Benda Kálmán (1940). A tatai népfőiskola. *Magyar Szemle*, 14 (4), 285-292.
- Benedek Kinga Magdolna (2014). *A KALOT népfőiskolái, mint a paraszti emancipáció eszközei*. Lakitelek: Antológia.
- Boldizsár Iván (1940). *A gazdag parasztok országa*. Budapest: Franklin Társulat.
- Borbáth Erika (1989). *A népfőiskolákról*. Miskolc: B.A.Z. Megyei Közművelődési és Módszertani Központ.
- Boros Lajos (1944). *A magyar népfőiskola-mozgalom*. Gödöllő: M. kir. Horthy Miklós Tudományegyetem.
- Erdei Ferenc (1978). *Művekkel élő társadalom*. Budapest: Akadémiai.
- Féja Géza (1940). A népfőiskola alapjai. *Kelet Népe*, 6 (4), 3-4.
- Fekete József (1921). *A népfőiskola gondolat*. Budapest: Országos Szabadoktatási Tanács.
- Hodossi Sándor (2007). Református népfőiskolák a magyar vidék felemelkedésért. *Mediárium: társadalom – egyház – kommunikáció*, 1 (2), 163-170.
- Karácsony Sándor (2004). *A magyarok Istene*. Budapest: Széphalom Könyvműhely.
- Kodolányi János (1944). *Suomi*. Budapest: Magyar Élet.
- Kovács Bálint (1991). A magyar népfőiskolák múltja. In Harsányi István (szerk.), *Népfőiskola tegnap, ma, holnap* (pp. 39-75). Budapest: Magyar Népfőiskolai Társaság.
- Kovalcsik József (1986). *A kultúra csarnokai*. I. kötet. Budapest: Művelődéskutató Intézet.
- Lakatos László (1980). *A népfőiskola-mozgalom Magyarországon 1935-1945*. Budapest: KM Tudományos Koordinációs Bizottsága.

- Mády Zoltán (1942). *A népfőiskolai mozgalom útja*. Budapest: Keresztyén Ifjúsági Egyesületek Nemzeti Szövetsége.
- Móricz Zsigmond (1940). Népfőiskola. *Kelet Népe*, 6 (4), 1-2.
- Németh László (1992). Parasztkollégiumok. In: Németh László: *A minőség forradalma – Kisebbségben*. II. kötet. (pp. 1202-1204). Budapest: Püski.
- Papp István (2008). *A népi kollégiumi mozgalom története 1944-ig*. Budapest: Napvilág.
- Romsics Ignác (1984). A polgári magyar iskolarendszer és a népfőiskolai mozgalom. *Forrás*, 16 (12), 14-19.
- Sári Mihály (2004). A népfőiskola története, rendszere. In Bodó László (szerk.), *Semper movere – mindig mozgásban* (pp. 357-375). Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Szathmáry Lajos (1947). Szabadiskolák. *Új Szántás*, 1 (1) 32-34.
- Szemző Kálmán (1940). *Magyar népfőiskola*. Cegléd: Garab.
- Szóró Ilona (2014). Ezüstkalászos gazdaképzés az 1940-es években. In Torgyik Judit (szerk.), *Sokszínű pedagógiai kultúra*. (pp. 45-50). Komárno: International Research Institute.